

האסור ונמשך בו, ונמשכו רבים בכך. אין האיסור חוזר להיתר. שאם כן. נמצא חוטא ומאריך, והיחידים נוהרים עוד בזה".

ויש להוכיח ממ"ש בספר החינוך (מצוה נב) שאחר שהביא את דברי הרמב"ם שכתב, שאם גלח במספריים פטור. דנראה מדבריו, דדוקא פטור הוא אבל אסור לעשות כן. כתב; "ואפשר שיהיה הענין במגלח במספריים כעין תער, וכמו שנראה הענין כן במסכת נזיר, שאמרו שם (נח,ב). "ומשמע שמתכוון להא דאסרינן מספרים כעין תער, בבית השחי ובית הערוה. וכן הבין מרן החפץ חיים בספר המצוות הקצר (סי' קע). [אלא דצל"ע מה שכתב שם דלחינוך איכא גם לאו ד"ובחוקותיהם לא תלכו". ולא מצאתי דבר זה בחינוך. דאע"ג דשורש האיסור משום חוקות הגויס, כמ"ש הרמב"ם. מכל מקום רק הכומרים היו נוהגים כן, וכמ"ש בקרית ספר שם].

אכן לענ"ד אי"ז הכרח כלל. דבאמת ליתא בספר החינוך את הציון לאיזה מקום במסכת נזיר כונתו. ויתכן דכונתו להוכיח מהא דאיתא (נזיר לט,ב) דלרבי יאשיה ¹²³⁴⁵⁶⁷ **הייב על כל מעבירין, היכא דהוא כעין תער.** אבל שלא כעין תער. מוכח דלא חשיב גילוח. וא"כ הו"ה גבי זקן, ליכא איסור רק בכעין תער. אבל שלא כעין תער, שרי וכמ"ש להדיא החינוך שם. ובאמת יש לדחות, דליכא ראייה מנזיר. דהתם איכא עשה ד"גדל פרע". וכמו במגלה באדמה או סם, אף דליכא מלקות, מ"מ איכא ביטול עשה וכדכתב הרמב"ם (הל' נזירות ה,ד).

וכן מצאתי בתשובות ופסקים לחכמי צרפת ואשכנז (סי' קנז) וז"ל; "שער בית השחי ובית הערוה, אסור אפילו במספרים, דזהו מנהג נשים. אבל שאר אברים, במקום שאין כנוס שער בנשים, שרי. ולכן אומר הר"צ. דדוקא מה שאסור וכו' אבל בזקן, מותר לגלח במספרים אפילו כעין תער". וכן כתב המאירי (מכות כב); "יש מחמירין שלא להעביר תער בזקנם כלל, ממה שאמר רב במסכת נזיר. מיקל אדם כל גופו בתער. ופרשוה שם, במספרים כעין תער, ואף בשאר אברים. והרי הזקן אצלם כשאר אברים. **ולדעתנו לא נאמר בשאר אברים, אלא מסוך עדי אשה. ואין ראש וזקן בכלל זה.**" וע"ע בפירוש הרא"ש (נזיר נח,ב).

ונראה שהטעם דליכא לא ילבש, במספרים כעין תער הוא. משום שענין לא ילבש הוא היפוי, שזהו דרך נשים ליפות את גופן. וכיון דליכא לנשים זקן, אין זה חשיב יפוי שדרך נשים להתיפות בו. כיון שכך הוא

על מה שהותר רק במקום צער, עיין מאירי ודו"ק. ואף הרמב"ם (הל' עכו"ם יבט) כתב רק דאין לוקה. ומשמע דאיסורא מיהא איכא, וכמ"ש לנכון הב". וכן איתא להדיא בצדה לדרך (מאמר שני כלל ד פ"ה) בדעת הרמב"ם.

אלא דהשבלי הלקט שם אחר שהביא לאסור גילוח הצואר ותחת הזקן משום לא ילבש כתב; "ומיהו שמא יש לראות שאינו אסור בתער, אלא במקום שהאשה רגילה לתקן". ובאמת רבינו הגר"א בביאורו (סקי"ח) חלק על רבינו יונה וכתב; "ומכל מקום דברי הר"י לא נראה. דמאי שנא מכל מקומות הזקן שלא במקום הפאות, דמותר אף בתער. ולא אסרו אלא בגוף, שאינו גדל כל כך אינו עושה ליפותו, ואסור משום לא ילבש". ואף שיש להעיר על רבינו הגר"א. דאה"נ ליכא לא ילבש בזקן, משום דאינו דרך יפוי. ואדרבה דרך כיעור הוא שמשחית רק את פאת הזקן, ומשאיר מסביב שער. אבל אם ישחית את כל הזקן, יהיה איסור דלא ילבש. מ"מ לדינא יש להתיר. וכן ראיתי בפירוש רבינו שמואל ב"ר אפרים על הרמב"ם (כת"י) שכתב; "ואין לאסור משום לא ילבש. **שאיין כיו"ב באשה.**"

וראיתי למאורן של ישראל העמוד החזק, אשר כל בית ישראל נשען עליו, רבינו הרשב"א בתשובותיו (ח"ד סי' צ) שנשאל, האם מותר להעביר שער שתחת הגרון והסנטר, משום לא ילבש. דתער אסור בכל הגוף. והטעם להיתרא הוא; "דשמא לא אמרו, אלא דוקא במקומות שיש כנגדן בנשים". והשיב הרשב"א; "ומכל מקום הטעם כן אמרו משם הראשונים, אף בהעברת שער מבית השחי ובית הערוה. וכך אמרו. שלא אמרה תורה לא תעבירו שער מבית השחי ובית הערוה. אלא דרך כלל הזהירה תורה, על כל מה שהוא דרך הנשים. והוא שכתוב דרך כלל לא ילבש גבר שמלת אשה. ואם כן, דברים אלו מוחלקים לארצות או לזמנים. כל זמן וכל מקום שדרך הנשים לעשות כן, אסור שם לאנשים. וכל מקום שדרך לעשות כן אנשים ונשים, מותר. שאין זה במקום ההוא או בזמן ההוא לנשים לבד. ואין אני קורא בו שמלת אשה. ואין דבר זה מחוור בעיני, מההוא צורבא מרבנן (נזיר נט,א) דהווי מגדי ליה. ובהדי דנגדו ליה, גליא לדרעיה. חזייה דלא הוה עביר בית השחי. אמר. חברייה הוא דין, שבקוה. דאלמא, כל העם זולתי היחידים היו מעבירים בית השחי. ואפ"ה, תלמידי חכמים היו נוהגין בו איסור. ואמאי. והא לאו שמלת אשה היה בדורם, וחזר להיות שמלת איש. אלא שכל דבר שראוי לנשים ולא לאנשים, והנשים עושות כן. אסור לאנשים משום שמלת אשה. ומי שהרגיל בדבר

ולכאורה יש להוכיח כן, מהא דאיתא (נזיר מא, א) דעשה של נזיר ומצורע, דחי ללאו דהקפה ודהשחתת הזקן. ואי נימא דאיכא איסור לא ילבש. אם כן הוי תרי לאוי, והא אין עשה דוחה תרי לאוין כדאיתא (תמורה ו, ב), ובתוס' (חולין פא, א ד"ה הנח). וליכא למימר דשאני התם דאין מתכוון להתדמות לאשה, רק כונתו להטהר, וליכא לא ילבש. דאם כן, גם בלאו דהקפה דלהרמב"ם הוא משום דמתדמה לגוי, גם כן ליכא. ובשלמא במצורע י"ל, דכיון דמגלח כל שער שבו, ליכא לא ילבש וכמ"ש (נזיר נט, א ותוס' ד"ה בנזיר, ויבמות מח, א ד"ה לא). ומוכח מזה דליכא איסור לא ילבש אף בתער, ומכל שכן במספרים כעין תער. והטעם כדביארתי.

מסקנא דדינא;

(א) - מי שגדל לו שער ב"אווז" או ב"אף", ויש לו בושא מזה. מותר לו להוריד במכונה, את השער. ואף אם אינו מצערו צער הגוף.

❖ סימן צו ❖

הקפת הראש במקום "ניתוח". גדר מספרים כעין תער. פ"ס ו"קרני לייזר" בהקפת הראש וגילוח הזקן

מספרים דשרי. או אפשר דטעמא דתוספתא, דיליף הקפה מהשחתה בהיקש. ולטעם זה, יהיה מותר במלקט וברהיטני, כמו בהשחתה. וזה נראה יותר לפי פשוטא של תוספתא. וכ"כ עוד הריטב"א בחידושו (שבועות שם, וקידושין לה, ב).

והיינו דמה דדנה הגמרא רק גבי זקן דהוי רק בתער, כיון דאית ביה גם גילוח וגם השחתה. אין למידק מינה, דבפאות הראש חייב גם במספרים. דכיון דכתיב לשון "הקפה", הו"ל כאילו כתיב בקרא להדיא, שרק בתער חייב. אבל שלא בתער. לאו שם "מקיף" הוא. דו"ק ותשכח שזה הביאור בדבריו.

ויעוין בסמ"ג (לאוין נו) כתב ז"ל; "עוד דורש בתוספתא, (מכות פ"ג ה"ו) לא תקיפו פאת ראשכם, ולא תשחית פאת זקנך. הוקשו יחד, ללמד; מה בהקפה לוקה הניקף, אם סייע למקיף. אף בהשחתה כן. ומה השחתה, אינו חייב אלא בתער, שהוא גלות שיש בו השחתה. אף בהקפה כן. ומה ששינו בתורת כהנים (פרשת מצורע ב, ד)

עיקר ברייתן. ואדרבה, הדרת פנים זקן כדאיתא (שבת קנב, א). ומה שמתבאר בש"ך (סי' קפב סק"ז) שבלא ילבש איכא גם גדר שאסור להתדמות לאשה. התם מיירי שמתדמה לאשה בכל בגדיו. ולא דמי למלקט שערות לבנות מתוך שחורות, דאסור אף בזקן וכמ"ש הרמב"ם (הל' עכו"ם יב, ג). דשאני התם, ששייך היפוי הזה באשה. וכן מתבאר למעיין היטב בדברי המנהיג (דני גלות סי' אוצר החכמה). וע"ע בערול"נ (מכות כ, ב).

ובאמת י"ל עוד טעם להא דליכא לא ילבש בגילוח זקן. משום אינו דומה כלל לתיקוני נשים. שאינם מורידות כלל בתער, אלא במלקט או רהיטני. שאם יורידו בתער ניכרת צמיחתם, ואדרבה כיעור הוא להם. וכיון שכן, מוכח מכל הראשונים שהתירו מספרים כעין תער בזקן, דליכא לא ילבש רק היכא שהרגילות של נשים לגלח שם. וכדרך כלל אין לנשים שער באווזם. ואף שהיחידות שיש להם שער באזנם מסירות אותם. הנה כי כן, לא משום זה יקרא "תיקוני נשים".

הנה המפרש (נזיר מ, ב ד"ה ואינו חייב) כתב דהא דקתני; "אינו חייב עד שיטלנו בתער", קאי על הקפת הראש. וכ"כ (שם ד"ה ת"ל). ואם כן כשהגמרא שללה מספרים. היינו אפילו מספרים כעין תער. כמו דלהני ראשונים דסברי, דבזקן שרי מספרים אפילו כעין תער. ודוחק למימר דלמפרש, רק מספרים שלא כעין תער שרי, אבל כעין תער אסור. וכן ראיתי להריטב"א בחידושו (מכות כא, א) שכתב ז"ל; "ומסוגיא דשמעתא הוי משמע, דדוקא בהשחתה דזקן, לא הוי השחתה אלא בתער. משום דכתיב ביה גלוח והשחתה. אבל בהקפת הראש. בכל דבר אסור, ואפילו במספרים. דהא לא תקיפו כתיב ביה. ובכולה סוגיין לא איירי בהא, אלא לענין השחתת זקן בלחוד. אבל מצינו בתוספתא; ואינו חייב עד שיקיפנו בתער. וכן פסק הרמב"ם. ואפשר, דנפקא לן לתוספתא האי דינא, משום דכיון דהקפה היא השוואת הצדעים לאחורי אזנים ולפדחתו. ולא חשיב הא במספרים, אלא בגלוח תער. ולפי טעם זה, כל שכן דאסור במלקט ורהיטני. ולא נקט תער, אלא לאפוקי

עמוד 240) שאחר שהביא דברי הסמ"ק כתב ז"ל; "וכן נמי כתב הרמב"ן. והחמירו במספרים כעין תער **מדבריהם**, כדאיתא התם בנוזיר".

והנה ממ"ש הרמב"ם; "ומותר ללקט הפאות במספרים. לא נאסר אלא השחתה בתער". ליכא לדייק דרך ליקוט במספרים כפעולת מלקט ורהיטני מותר. אבל לספר במספרים אסור. דזה אינו. דפשוט שמה שכתב לשון "ליקוט", הוא משום דלשון גילוח לא שייך כל כך במספרים, אף דהוי דרך גילוח. וכדחזינא בהא דבזקן שרי מספרים הוא רק משום דלא הוה השחתה. וגם הא לתוס' היה פשוט, דמלקט ורהיטני אסור בפאות הראש, ובמספרים מספיקא להו. ולרמב"ם יהיה איפכא. וזה דבר שאין הדעת סובלתו.

אכן ראיתי בשו"ת מכתם לדוד (יו"ד סימן כח) שדקדק בדברי הרמב"ם שכתב הלשון "ללקט" גבי פאת הראש, וגבי פאת הזקן כתב; "אם גילה במספרים פטור". הרי דלמספריים קרי "גילוח", ומאי שנא הכא דנקט לשון "ליקוט". וכתב להוכיח מזה. שלא התיר רבינו לגלח הפאות של ראש במספריים כלל. ומה שהתיר, הוא רק ליקוט במספרים. והיינו בחד מתרי גוונים, שאינו מגלח כל השערות שבצדעה, אלא מלקט קצת מכאן וקצת מכאן, ומניח מקצת שער בין ליקוט לליקוט. וכיון שמניח בין הכל מ' שערות ברוחב הצדעה, שרי. ומצינו לשון ליקוט דהיינו פיזור. ואפילו ליקוט זה לא התירו אלא במספרים. אבל בתער דחמור, אסור. וזה מה שסיים הרמב"ם וכתב, שלא נאסר כלומר מדאורייתא, אלא תער. ומשום הכי מחמירין ביה אפי' בליקוט. אבל במספרים, דלא אסיר אלא מדרבנן אפי' בפאות הראש הילכך התיר בהן הליקוט. ועוד כתב לפרש באופן אחר. דליקוט הוא שאינו מגלח בעומק, אצל שרשי השער כדרך הגילוח. אלא שחותך מעט מהשערות כשגדלו הרבה ומקצרן, וזהו מה שהתיר רבינו במספרים. ועיין בערוך, דתרגום "חוטב עצים" לקטיאעין. דבענין זה הוא שאינו חותך העצים עד סמוך לשרש כדי שיחזרו ליגדל, וכן הוא לשוללן וללוקטן דאיתא (מו"ק כו, א). ואם כן פאות הראש והזקן שוים הם. וכתב הרמב"ם איסור הגילוח במספריים בזקן, והוא הדין לפאות הראש. וכתב היתר הליקוט, דהיינו חתיכת קצת מראשי השער שגדל יותר מדאי בפאות הראש. והוא הדין לזקן את"ד.

ואף שדבר חכמה אמר. מכל מקום לא הביא מקור דברי הרמב"ם לחלק בזה. על כן נראה לדינא. דכיון דהריטב"א, והטור, ורבינו ירוחם, והנמוקי יוסף נקטי

הראש אסור במספרים כבתער. והזקן אינו אסור במספרים כבתער. התם מיירי בנוזיר, כדמוכח שם. וכן פירשו. הראש בנוזיר, והזקן בכל אדם. וכן כתבו התוס' (נוזיר מא, ב ד"ה השתא), והיראים (סי' שלח), ובתוספות ישנים מתלמידי רבינו פרץ (מכות כא, א), ושבלי הלקט (מכתי" ח"ב סי' מא), והמנהיג (דיני גלוח סי' קכב).

ונראה, דהא דלטעם שכתבו חלק מהראשונים להתיר, דילפינן מפאות הזקן, אין הכוונה דדרשי מעצמם היקשא. חדא משום דמצינו שהקישם הכתוב לענין כמה מילי. ועוד, דזה גופא סברת האי תנא תוספאה שקתני; אינו חייב עד שיקפנו בתער. [וע"ע רש"י (גיטין מא, ב ד"ה דכו"ע, וסנהדרין עג, א ד"ה הקשא, ור"ה לד, א ד"ה הכי קאמר, וסוכה לא, א ד"ה לא, ותוס' שם ד"ה ור"י, ומנחות פכ, ב ד"ה זאת)]. וכ"ד התוס' רי"ד (נוזיר מא, ב), והנמוקי יוסף (מכות פ"ג) בשמו. וכן בקודש חזיתי לרבינו הגדול הבה"ג (נוזיר הל' נזיר סי' לה) שכתב; "תנו רבנן פאת ראשו, סוף ראשו. ואיזה הוא סוף ראשו. זה המשוה צדעיו **בתער** אילך ואילך. כגון שגילח צדעיו ¹²³⁴⁵⁶⁷ **בתער**, והשוה אותן לאחורי אזניו ולפדחתו". וכן כתב בחידושי רבינו יונתן מלוניל (מכות כא, א), וכן דעת הרמב"ם (הל' עכו"ם יב, ו) וכמו שכתבו הריטב"א והטור בדעתו. ועיין עוד מה שכתב בספר יראים שם.

וראיתי להמאירי במשנה זו"ל; כבר ביארנו במשנה, שהמקיף פאת הראש, ר"ל שמגלח סוף הראש. והוא השואת צדעיו, לאחורי אזנו מפדחתו. בגלוח שיש בו השחתה, והוא גלוח של תער, לוקה. שנאמר; "לא תקיפו פאת ראשכם". ומחכמי הדורות שלפנינו כתבו, שאף הקפת כל הראש במספרים, **אסורה מדברי סופרים**. וראה להם וכו' וכשתעיין בה יפה, אין הכרח. ובתוספתא מכות אמרו בפירוש; אינו חייב עד שיקפנו בתער. ומה שאמרו בתורת כהנים (פרשת זאת תהיה); "הראש אסור במספרים כבתער, מה שאין כן בזקן". לא נאמרה אלא בנוזיר, כמו שיתבאר לך ממנה, לכשתעיין בה כראוי". הרי מפורש דשרי אף במספרים כעין תער. דאל"כ. מאי הוה קשיא ליה מתורת כהנים. הא י"ל, דהתם מיירי במספרים כעין תער. ומדלא תירץ הכי, מוכח דס"ל, דאף במספרים כעין תער שרי.

ומדברי המאירי משמע, דגם האוסרים לא אסרו כי אם מדרבנן. וכן משמע מהכל בו (סי' צו) זו"ל; "ומותר ללקוט הפאות במספרים. שאין אסור אלא בתער. וכתב ה"ר יצחק ז"ל. **אמרו חכמים**, אפילו במספרים כעין תער, אסור". מיהו אינו מוכרח לפרש שכונתו מדרבנן ודו"ק. אכן ראיתי להאורחות חיים (ה"ב

אכן הריטב"א (מכות כא, א) הביא ראיית התוס' מהא דנזיר (מא, ב) וכתב; "ונראה דלא קשיא לפום הדא לישנא דכתיבנא לעיל, דהקפה בתער מהשחתה הוא דיליף לה. ומשום הכי, אילו לא כתב אלא ראשו, הוה אמינא דגלוח מצורע בכל דבר. אבל בתר דכתב רחמנא זקנו, ולמדנו ממנו דגלוח מצורע בתער דוקא. ממילא ידעינן, דבעלמא נמי בין הקפה ובין זקן, לא נאסרו אלא בתער. וכן נראה ברור. ועם כל זה. הנוהר שלא להקיף אפילו במספרים כעין תער, הרי זה משובח".

ויעוין בתוס' רי"ד (נזיר מא, ב) שכתב לדחות ראיית התוס' וז"ל; "ואינו נ"ל. שאין זו אלא דחיה בעלמא. דאי הוה כתב ראשו ולא זקנו, אכתי לא הוה ידעינן, דמצורע צריך תער. דהוה אמינא, הקפה דאסור רחמנא אפילו במספרים. ת"ל זקנו. אבל מיהו אין הקפה אסורה אלא בתער. דכיון דקרא לא קפיד, אלא אעיקרי השער. שאין היקף ראשו ^{עגול} ¹²³⁴⁵⁶⁷ ^{הה"ח} אלא בעיקרים, שצרי' ציצת שער, תלוי מיכן ומיכן, אלא העיקרים הם נטועים בעיגול, חוץ מן הצדעים, שיורדים העיקרים, ומתעכבים את העיגול. ואם הסיר הצדעים, נמצא ראשו מוקף. א"כ אינו אסור אלא בתער, שמסיר כל העיקרים".

ובאמת י"ל עוד בישוב ראיית התוס'. דאף אי הקפת הראש אסורה רק בתער. לא הוה ילפינן מראשו דמצורע בתער דוקא. דהא שפיר הוה מוקמין קרא לנזיר מצורע, דעשה דוחה לא תעשה כדאוקי (נזיר נח, א). ובנזיר הא גם במלקט ורהיטני חייב לרבנן דדרשי לרבות כל המעבירין וכמ"ש המפרש (נזיר מא, א סוד"ה סר"א). ואם כן, אכתי במצורע לא ידעינן שדוקא בתער ודו"ק. וע"ע בראבי"ה (שו"ת סי' תתקמו ד"ה ואני דנתי).

ובהיותי בזה. ראיתי בתוס' שכתבו, דליכא למימר דמספרים שרי, ומכל מקום אי אפשר להוכיח מראשו, דבמצורע בעינן תער דוקא דומיא דהקפה, כיון דהקפה אסורה במלקט ורהיטני. ואם כן מראשו ילפינן לאסור במצורע מלקט ורהיטני, ולא למימרא דבעינן תער. דזה אינו. דהא במצורע דכתיב ביה גילוח. וא"כ ליכא למילף מראשו, לאסור מלקט ורהיטני את"ד.

ולכאורה צע"ג. דאם כן, אמאי קאמרה הגמרא בנזיר שם לעיל מינה, גבי מצורע ממאי. דילמא לעולם אפילו לקטו במלקט ורהיטני מצוה קעביד, ולא בעי תער. והא קאתי לאשמועינן, דאפילו בתער לא מחייב. ותמוה האיך הוה אמינא להתיר גילוח מצורע במלקט ורהיטני. הא קרא כתיב "גילוח", ומלקט ורהיטני לאו "גילוח" הוא. וצ"ע ג' וה' יאיר את עיני.

דברי רבינו הרמב"ם כפשטן, דמותר ליטול פאות הראש במספרים. וכן מתבאר להדיא בתשובות הרמב"ם (סי' רמד). ואיכא מקור לזה מהתוספתא דקתני; אינו חייב עד שיטלנו בתער. הכי נקטינן.

איברא דהנה איתא (מכות כא, א) על הא דתנן; דאינו חייב עד שיטלנו בתער. ת"ר; ופאת זקנם לא יגלחו. יכול אפי' גלחו במספרים יהא חייב. ת"ל לא תשחית. אי לא תשחית, יכול אם לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב. תלמוד לומר; לא יגלחו. הא כיצד, גילוח שיש בו השחתה, הוי אומר זה תער.

ונחלקו בזה רבותינו הראשונים. והתוס' (שבועות ב, ב ד"ה חייב), והרא"ש (מכות שם) כתבו דכל זה מיירי בפאות הזקן. אבל גבי פאות הראש דלא כתיב בהו השחתה. חייב אף במספרים כעין תער, ולא ילפינן להו מפאות הזקן. והביאו ראיה לזה מסוגיא (נזיר מא, ב), דאמרינן גבי מצורע דכתיב ביה וגלח את כל שערו את ראשו. דכיון דכתיב כל שערו, ראשו וזקנו למה לי. ואמרינן, דאצטריכו לאשמועינן, דאתי עשה דגלוח מצורע, ודחי ל"ת דלא תקיפו ולא תשחית. ואמרינן. דאי כתב זקנו ולא כתב ראשו. הוה אמינא דהקפת כל הראש לא שמה הקפה. והכא גבי מצורע הוה דשרייה רחמנא, משום מצות עשה שבו. ואי כתב רחמנא ראשו, ולא כתב זקנו. אכתי בתער מנא ליה. דילמא גלוח דמצורע במספרים. להכי כתב רחמנא זקנו, דגלוח מצורע בתער. ואם איתא דהקפת הראש בתער. אם כן מראשו שמעינן. ומוכח מזה דהקפת הראש אסורה במספרים כעין תער, ולהכי בעי לזקנו. והא דקתני בתוספתא גבי הקפה, דאינו חייב עד שיטלנו בתער. כעין תער קאמר את"ד.

וצריך לומר לדבריהם, דהא דלא ילפינן להו מהדדי. היינו משום דגבי גדרי ההקפה לא ילפינן להו. דמזה גופיה דשני קרא ולא כתב בלשון השחתה וגילוח, אלא כתיב לא "תקיפו" למימר, דשאני הקפה דבכל ענין הוי "מקיף" ואף שלא בתער. ולכן הוצרכו למימר שמה דקתני בתוספתא בתער. היינו מספרים כעין תער. ולא ניחא להו למימר, דבאמת בעי תער דוקא, והתוספתא לשיטתא דילפינן להו מהדדי. וכדחזינא נמי בתוספתא דמשחית ונשחת חייבין כמו גבי הקפה. משם דסברי מרנן בעלי התוס', דלאו משום דילפינן להו מהדדי הוא. אלא משום דגלמוד מגופיה דקרא, דכתיב לא תשחית היינו לא תניחו להשחית, וכדכתב הריטב"א (מכות שם) אחד פירושא. ולהכי כתבו (שבועות ג, א ד"ה ועל), דהטעם לחייב גם הנשחת, משום ריבויא דכתיב גבי כהנים "לא יגלחו" לשון רבים. וילפינן להו מגזרה שוה ד"פאת פאת", ודו"ק.

בתער בשער ראשו שנשאר. ואע"ג דמה שהותר בנוזר טמא הוא משום מצות גילוח. וכיון שבסם לא יקיים מצות גילוח, אם כן אסור לגלח בסם. מכל מקום הא דפריך בנוזר דעביד הקפה, מיירי בנוזר טהור. דהפירכא היתה בתגלחת שניה. דבתגלחת שניה, אמאי יהיה אסור. הא בין לצד שהוא טמא, בין לצד שהוא טהור, שרי בהקפה וכמ"ש המאירי שם. ואם כן תמוה אמאי לא יעשה בסם. ומוכח מזה דהקפת הראש אסורה בסם.

אלא שלא אחד דצלע"ג, ממה שכתבו התוס' (יבמות גב, ד"ה לא) וז"ל; "דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא, דלידחי עשה לא תעשה שיש בו כרת. דשאני אשת אח דמצותו בכך, ואי אפשר בענין אחר לקיים מצות ייבום. דאל"כ, בטלה מצות ייבום. אבל מכלאים בציצית. ילפי שפיר בעלמא, דאי לא קיימת מצות תכלת בפשטים מקיימת מצמר, ואפ"ה דחי. וכן וגלח את כל שערו דמצורע, מיקיים בשער דהיתר. דכל שערו קרינא ביה, כמו כל מלאכה לא תעשו דשבת, דלא קאי אלא אמלאכות דלא דחו שבת. א"נ, כל שערו ממש. ובנמרטו פאת ראשו וזקנו. וכן כל הגי דמיתו, מיקיימי בדוכתא אחריתא". וכל רואה ישתומם. האיך יקיים מצות התורה שיגלח רק חלק מהשער. הא בעי המצורע לגלח כל שער גופו עד שיעשה כדלעת, וכדפסק הרמב"ם (הל' טו"צ יא, א). ומוכרח לומר, דמיירי שמגלח פאות הראש בסם, והשאר בתער. וצלע"ג והשי"ת יאיר עיני.

גם יש לדון, אם הקפת הראש על ידי סם אין בה "שינוי" וכלאחר יד. דאולי דוקא גבי גילוח זקן הוי הדרך בסם. וגם הוא מפורש (מכות כ, א) דסך חמש אצבעותיו נשא, ואותבינהו בבת אחת. הויא ליה התראה לכל חדא וחרא, וחייב חמש. אך עיי' ברמב"ם (הל' שבת כב), ואכמ"ל.

ועוד יש לדון אם הסרת שער ב"קרני ליזור" אם יש בה איסור השחתת זקן, וגבי הקפת הראש נראה דאסור דל"ג מסם. דלא כתיב ביה "גילוח". אבל גבי השחתת זקן דבעינן גילוח. י"ל ד"קרני ליזור" לא מקרי "גילוח". ולשיטת הרמב"ן שהבאתי בסיפרי שם, דהיתר מלקט הוא משום שעושה שיערה שיערה, ולא בבת אחת כבתער. א"כ לכאורה הו"ה ב"קרן ליזור". אכן יתכן דכשעושה שיערה במלקט לא הוי דרך גילוח. משא"כ ב"קרן ליזור" שדרך אינשי לעשות אסור. ולר"י מלוגיל דמלקט משחית מהשורש, ול"ד לתער. י"ל דהו"ה "קרן ליזור" דמי למלקט דשרי. ולמ"ש הריב"ן בהיתר מלקט. י"ל ד"קרן ליזור" חשיב "כלי" להורדת שער ואסור. ונראה לצרד שיש בזה איסור מהתורה.

ואיכא רבים האוסרים מספרים כעין תער. הלא הם התוס' (נוזר מאב, ד"ה השתא), סמ"ק (סי' עא), [ומה שכתב הב"י דהסמ"ק מתיר. כונתו להגהת סמ"ק], והאגודה (פ"א דשבועות סי' א), רבינו ירוחם (נייה), וכ"כ רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג סי' עח). וכן משמע מהרי"א (בקונטרס הראיות מכות כא, א) שאחר שהביא את דברי רבינו ישעיה שכתב, דבהקפת הראש אינו חייב אלא בתער, והביא ראיה לזה מהא דקתני בתוספתא. כתב; "וחפשתי בתוספתא ולא מצאתי ראיה לדבר זה. ואעפ"י שכתוב בו שאינו חייב עד שיטלנו בתער. ההוא בזקן מיירי". ולפנינו בתוספתא איתא מפורש גם בהקפה, שאינו חייב עד שיטלנו בתער. ויעוין בתוס' ישנים (מכות כ, א) שאחר שדחה את הראיה מהתוספתא, דליכא להוכיח לאסור מספרים בראש. כתב ז"ל; "ומכל מקום נהגו העולם לחומרא. וריב"א היה נוהג שלא לגלח כל הראש, אפילו במספרים".

ודע דמה שכתבו התוס' (נוזר שם) בלשונם; "ומיהו צריך להזהר, שלא ליטול פאת הראש אפילו במספרים **רשמי איקרו כעין תער**. וכן נהגו העולם כשמגלחין התינוקות, לשייר בצידעיהן הרבה שערות", הנה אין לדייק בדבריהם דאסור בכל מספרים. ולשונם מגומגם לכאורה. וצריך לפרש דבריהם, דמספרים שבזמנם היו דקות מאד, והוו כעין תער. דכעין תער היינו סמוך לבשר וכמו שיבואר להלן. אך אם נפרש כן, יקשה מהא דכתבו, דמספרים כעין תער עוקרים מעיקרן ושורשן. אך אבאר להלן (סי' צח) דבריהן באופן שאין שום סתירה. וע"ע באגודה (נוזר פ"ו סי' יא) ודו"ק. ומרן השו"ע (יד"ד סי' קפא, ג) כתב; "אינו חייב אלא בתער. ויש אוסרים במספרים כעין תער. ויש לחוש לדבריהם".

ומעתה יש לדון לאוסרים מספרים כעין תער. והיינו משום דלא כתיב השחתה וגילוח, ולא ילפינן ראש מזקן לענין זה. דלכאורה גם בסם יהיה אסור. ואף לסוברים דלא חשיב גילוח גבי זקן. מ"מ גבי הקפה דלא בעי גילוח, שפיר אסור. וכמו דמלקט ורהיטני אסור לשיטתם. מיהו י"ל, דדוקא השחתה לא בעי. אבל "גילוח" בעי בהקפה וילפינן מזקן. ובאמת אף לסברת אותם ראשונים שכתבו, שהטעם דבפאת ראש במספרים כעין תער פטור, משום דכשלא הוי בתער לא חשיב "משה" צדעיו. י"ל דגם לדידהו לא ילפינן ראש מזקן, ומלקט ורהיטני חייב. וא"כ הוא הדין דבסם יש לאסור לשיטתם.

ולכאורה יש להביא ראיה, מהא דפריך (נוזר נב, ב) בשני נוזרים, דהא קעבדי הקפה. ואמאי לא משני, דעבדי את פאת הראש בסם. ואח"כ יקיים מצוות גילוח

ומכל מקום בנדרו, פשוט ואין דין צריך בשש, דאף שהוא פיקוח נפש. מ"מ אין צריך דוקא לגלחו בתער. כיון שיש דרך היתר על ידי שיגלחוהו ב"מכונת גילוח" או בסם. ובחולה שיש בו סכנה, מצמצמין כמה

שיותר באיסור כדאיתא (יומא פג, א). מכ"ש הכא, שיש דרך היתר. ולכן יש להעדיף במספרים שלא כעין תער. ואם אי אפשר יגלחוהו במכונת תספורת או בסם. וכבר כתבתי בזה באריכות בסיפרי "קדושת ישראל" (פרק ד).

סימן צח

המשך הנ"ל. גדר מספרים כעין תער

מלשון הרא"ש (נויר מ, א) שכתב, דכעין תער היינו שהעביר כל השער. וכ"כ (שם מא, ב) דהיינו סמוך לראשו. (ושם נח, ב) כתב; "סמוך לבשר". וכ"כ בחידושי רבינו אברהם מן ההר (נויר מ, א). ויעוין במפרש (נויר לט, א ד"ה דקיימא) דמשמע דעיקר השער היינו סמוך לבשר. ויעוין בריב"ן (מכות כא, א ד"ה ת"ל); "ומספרים אינן משחיתים. שאין חותכים שער בצד עיקר כתער". הרי דתער חותך בצד עיקר. ויתכן שאינו ממש עד הבשר.

וכן נראה שהבין רבינו החפץ חיים זצ"ל בספרו (ליקוטי הלכות עמ"ס מכות פ"ג); "המשינ"ק"ע "החדשה" שמסתפרים בה, ולא נשאר מאומה משער הזקן. המספר בה זקנו, עובר על מה שכתוב בתורה ופאת זקנם לא יגלחו. ושומר נפשו ירחק מזה מאד". והנה מכונה זו, היא מה שהיה עד לפני עשרים וחמש שנה ביד הספרים. והיא עשויה כמין שתי ידות ומחובר להם כמין מספרים. ובודאי שאינה מסירה השער לגמרי, ובכל זאת אסר. ומצאתי און לי בדברי הביאור ל"ס"י רנא ד"ה אפילו שכתב; "דעובר על הלאו אפי' אם מעבירים במספרים כעין תער דהיינו סמוך לבשר".

אכן התוס' (נויר לט, א ד"ה נויר שגלח) כתבו דכעין תער הוא כשעוקר ומשחית את השער, מעיקרו ומשורשו לגמרי וכ"כ להלן (לט, ב ד"ה ת"ר, ור"ה כל, ומ"א ד"ה ובתער). וכן מוכח ממ"ש (שם מ, ב ד"ה דתניא); "ובמספרים ליכא השחתה שאינו נוטל השער מעיקרו ושורשו". ומשמע, שתער כן משחיתו משורשו. וכן מוכח בפסקי הרי"ד (מכות כא, א) שכתב; "ואינו חייב עד שיטלנו בתער, שהוא מסיר **שרשי השער**. ולא במספרים, ואע"ג דעבד כעין תער". וכ"כ להלן; "פירוש בעינן גילוח וכו' ובעינן השחתה, שישלק עקרי השערות. לאפוקי מספרים **שאינם מסלקין השרשים**. והתער יש בו גילוח, שדרך העולם בכך. ויש בו השחתה, **שמסלק השרשים**".

ולכאורה יש לתמוה. אמאי שרי מספרים כעין תער בזקן, אטו תער כתיב בקרא. הא כתיב לא

ודע דמספרים כעין תער, היינו שעושה במספרים שבשרו נשאר חלק ללא שער כלל. אבל במספרים שאינם כפעולת תער, אלא משאירים שער מעל הבשר, מותר. דהנה ז"ל הנמוקי יוסף (מכות כא, א ד"ה עד שיטלנו בתער); "דכתיב לא תשחית. אבל במספרים, לית בהו השחתה, שהרי ניכר שם השער". ומשמע, דבתער אין ניכר השער. ולעולם י"ל דאינו עוקרו מהשורש. וכ"מ ברא"ש (נויר מ, ב). וכן כתב בחידושי רבינו יונתן מלוניל (מכות שם) וז"ל: "ודוקא בתער. אבל במספרים שרי. דהא לית בהו השחתה, שהרי ניכר השער מבחוץ. בין בזקן בין בראש אינו חייב במספרים. אע"ג דכתיב ופאת זקנם לא יגלחו. אפ"ה לא מחייב במספרים וכו' דתרווייהו בעינן גילוח שיש בו השחתה. ואינו חייב עד שיטלנו בתער. כלומר. שנשאר קצת משורש השער בתוך הבשר. אבל אינו בולט מבחוץ, כמו שבולט במספרים. ובמלקט ורהיטני פטור, לפי שאינו **דומה לגילוח**. שהרי שורש השער תולש מבפנים הבשר". וכ"כ להלן; "איזהו גילוח שיש בו השחתה, הוי אומר זהו תער. כלומר, שאין נראה שער על גבי הבשר. והיינו כמין השחתה. ואין עוקרין השערות מעיקרן, כמו שעושין במלקט ורהיטני, והיינו כמין גילוח".

מבואר מדבריו. שגם תער אינו משחית השער משורשו, אלא מעל פני הבשר. שלא כבמספרים שנשאר על פני הבשר, כיון שהזוג התחתון מפסיק. ומינה שלפי שיטתו, מספרים כעין תער היינו, שפניו חלקות ולא משאיר כלום על פני הבשר, אף שלא עקרו מהשורש. כמו תער ממש, שגם כן אינו עוקר השער מהשורש.

ונראה שכפירוש זה סבירא ליה למפרש (נויר מ, א ד"ה אלא כעין תער) שכתב; "שמעבירן סמוך לעיקרן". וכ"כ (נח, ב ד"ה כעין תער); "שגזזו במספרים סמוך לבשר כעין תער". וכן משמע מהא דכתב (בד"ה תלש, ור"ה מירטו) דלמ"ד דתלש, מרט, וסיפסף חייב, דהוי כעין תער. היינו בסמוך לבשר, ומכל מקום עיקרו נראה. וכן משמע קצת